

Кармелюк

Автор:

Марко Вовчок

Кармелюк

Марко Вовчок

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ #1

«Кармелюк» Марка Вовчка – героїчна повість-казка, у якій автор романтизує та возвеличує національного українського героя, керівника повстанського руху на Поділлі у 1813-1835 рр.*** Устим Кармелюк – гарний і мужній, чесний і безкорисливий, він полишає спокійне сімейне життя заради боротьби за правду. «Кармелюк» є яскравим прикладом повісті-казки, у цьому ж жанрі написано твір «Дев'ять братів і сестриця Галя» Марка Вовчка.

Марко ВОВЧОК

КАРМЕЛЮК[1 - Друкується за українським текстом, вперше опублікованим у книзі «Оповідання Марка Вовчка», СПб, 1865, вид. В. Яковлева, стор. 1-44. Російською мовою, в авторському перекладі, вперше надруковано в «Сочинениях Марка Вовчка», т. I, СПб, 1867, вид. І. Папіна.]

Казка

I

Хто бував на Україні? Хто зна Україну?

Хто бував і знає, той нехай згадає, а хто не бував і не знає, той нехай собі уявить, що там скрізь білі хати у вишневих садках, і весною... весною там дуже гарно, як усі садочки зацвітуть і усі соловейки защебечуть. Скільки соловейків тоді щебече – і злічити, здається, не можна. Одного разу, у дорозі, вилучилося мені заночувати на селі, у маленькій такій хатці, у вишневім садочку. Приїхали ми пізно ввечері і зараз спати полягали. На селі хутенько, як сонечко закотилось, помовкли голоси і рух усякий позмер.

Усе округи дуже тихо було: чутно тільки порошать листя під віконечком, та леління води річкової коло млина, та десь недалечко хтось потихесечку дитину люляв – і очі стулялися. І вже почало снитись і марить, що бистра річка, що як минали – в очі лиснула, приливає усе ближче та ближче, що дерева ростуть і шелестять не під віконечком, а над самісіньким узголів'ячком, і дитинка небачена, колисана узяла на себе лик прудкого, змореного хлопчика, а та, що його колисала, – лик молоді, ставної, задумливої козачки, – коли під віконечком соловейко у вишнях свиснув, трохи оддалік другий, третій, і вже не знаю, скільки їх почало посвистувати, наче вони б перегукувались. Перегукувались, перегукувались та потім як усі разом укупі защебетали, – усе поглушили: ні шороху листя, ні леління води, ані колисання, – і весь сон одігнали, усю дрему й мару. Що зімкнеш очі, то щебетання, здається, голосніш розкочується та істніш.

Втома томить усе гірш, сон усе хилить міцніш, та ні втома том'яща, ані сон міцний не змогли сього щебетання. Лучче вже, думаю, устати та сісти посидіти коло віконечка. Узеньку вуличку як зараз бачу поперед собою і біленькі хатки з темними віконечками, через низькі ліси вишенник у білих сяючих квітах. Непевний світ місяця-молодика серпорогого, зорі меркаючі і, як зараз чую, як було свіжо, пахучо й тепло... А щебетання гриміло й розкочувалося до самого світу – так-таки і не дали соловейки спати до ранку божого.

Ось така-то колись була деревня на Україні. Невеличка була: усього хаток із двадцять і небагаті люди жили там.

У одній хатці, що вкрай стояла, к полю, жила удова, а у вдовиці був син, дитина єдина, і звали того сина Іван, а на прозвання Кармель. Смільчака такого, такого красеня, такого розумниці, як цей хлопчик удався, пошукати по цілім широкім і великім світі та ще удень, при ясному сонцеві, та ще із свічею пломенистою. Найглибші річкові пороги й нурти перепливати, у самісінькі пущі лісові забиратись, на височенні дерева узлізати, у самі пропасні яри спускатись, то йому було все одно, що вам або нам водиці іспити. Теж куди його послати, то

найде дорогу, за що візьметься, усьому кінець доведе. А вже як товариш попросить об чім, то він, здається, з-під землі дістане, а не одмовиться. А коли бідолаха який убогий йому вклониться, то він, здається, голівонькою своєю наляже, а вже вдовольнить. Голод, холод, усяку біду і напасть він готовий прийняти для іншого. Що більш виростав той хлопчик, то він кращав та луччав, і оце він ріс-ріс і виріс, і як уступив він у вісімнадцятий рік, таким він зробився красенем невимовленим, невиписаним, що хто його уперше стрічав, то й стане перед ним й оніміє, і потім ніколи вже не зміг забути його обличчя красного. А мати – та зроду не примогла споглянути на його без усміху й без поцілунку. Жили вони сливе так само, як і всі люди на селі, – трохи заможній від одних, трохи вбогше від других.

Тільки разом скоїлось лихо, біда прийшла на молодого Кармеля: що день в бога, що година у дні, Кармель усе смутніш та смутніш, а що за смуток такий, за ким і за чим – ніхто того не знає: ані мати, ні товариші, ні чужі люди.

Перше між товариством його голос чутніш од усіх, його сміх дзвінкіш од усіх, а тепер сміх його не розноситься, і голос його ледве почувеш, та й його самого сливе що не видати стало, хіба випадком стрінеться та зійдеться з товариством, блідий та мовчущий. Що було ввечері по роботі з товаришами походити, поговорити, то тепер він усе править куди-небудь од усіх захватись – до гаю, або у поле, чи у степ далеко сам утікає.

Мати не прибере, що їй робити, як їй бути, зовсім стара ізнудилася. Вже як вона собі голову мутила й журила, чи не хоче він того, іншого, п'ятого, десятого, сотого – усього, що тільки б її сила та воля йому дати, – ні, він нічого не жадає! Збоку дивували люди, що се таке з ним поробилося. Почали люди обговорювати та розбирати, й пішла чутка така, що се з того часу йому сталося, як почав він по чужих селах їздити та з чужими людьми знатись, й думали, що, може, подруживсь він з яким недобрим чоловіком та й смутиться й мутиться. Як тільки почула се його мати, зараз стала питати його: «Ти туди й туди їздиш, сину (а він їздив по сільських ярмарках, по хуторах, по деревнях й містах з житом, з усяким зерном, овочем, з плодом, своє власне, що було на продаж, продавати і теж людське часом наймався, возив, і було йому найлюбше приятство от такеньки де-небудь поїхати), – яких ти там людей бачиш?»

– Яких же я людей бачу? – одказує Кармель. – Багатих та вбогих.

– З якими ти людьми, сину, подругуєш? – пита мати.

– Мої друзі – вбогі бідолахи, – говорить Кармель, – от мої друзі!

Ну, мати вже зараз думає, що його хто-небудь з багатів обидив або скривдив, і зараз випитує: «Мое ти сердечко миле, хто ж се тебе обидив, хто скривдив, кажи мені!» І вже обіймає його й до серця пригортає, – дожида тільки щоб він їй поскарживсь, а вона тутеньки його й пожалує і попестить, і покохає. Та він нічого не казав, – тільки подививсь на неї. Мати ще гірш тривожиться та непокоїться, і вже не знати, що думає й собі уявляє, як там обідили й скривдили їй сина, і усе «кажи» та «кажи» вговоряє його та благає.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Коментарі

1

Друкується за українським текстом, вперше опублікованим у книзі «Оповідання Марка Вовчка», СПб, 1865, вид. В. Яковлева, стор. 1-44.

Російською мовою, в авторському перекладі, вперше надруковано в «Сочинениях Марка Вовчка», т. I, СПб, 1867, вид. І. Папіна.

Купити: <https://telnovel.com/marko-vovchok/karmelyuk-kupit>

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)